

Олеся Проценко

кандидат філологічних наук, доцент,
Навчально-наукового інституту журналістики
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-0029-5078

**ФУНКЦІЇ МЕТАФОРИ В ДОПИСАХ
ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛУ INFORMNAPALM**

Активна інформаційна боротьба проти російського вторгнення використовує різні методи, засоби й канали комунікації. На прикладі телеграм-каналу InformNapalm [1] розглянемо, як через метафоричність мовлення формується конотація повідомлень.

InformNapalm – це незалежна міжнародна розвідувальна спільнота, заснована в березні 2014 року. До її складу на волонтерських засадах зараз входять люди з 20 країн світу, які проводять osint-дослідження, перекладають та поширюють публікації іноземними мовами (10-15 мовами), ведуть важливу медійну, дипломатичну і просвітницьку роботу. Місія спільноти – «збір доказів та інформування світового співтовариства про реальну роль Росії в гібридних конфліктах та спецопераціях. Розкриття фактів про російське військове вторгнення в Україну. Викриття учасників агресії проти Грузії. Збір матеріалів про операції РФ в країнах Східної та Центральної Європи, і на Близькому Сході» [2].

За рейтингом TGstat, спільнота посідає 24 сходинку серед відкритих каналів України в категорії "News and media", має 156 тисяч підписників і 1697 цитувань [3] – що є значними показниками і свідчить про впливові можливості каналу (і це за умови, що автори каналу ніколи цілеспрямовано не просували свій ресурс).

Основний вміст інформації на аналізованому каналі – це матеріали osint-досліджень, розраховані на всеукраїнське і на міжнародне поширення. Osint-розвідки є первинними документами для вторинних документів – таких, як цитування в медіа (українських і світових), використання в журналістських розслідуваннях, у роботі вузькопрофільних фахівців (наприклад, фахівців із санкцій), державних структур (наприклад, Державного центру стратегічних комунікацій та інформаційної політики) тощо. Відповідно можна припустити, що авторське емоційно-оцінне насаження контексту таких документів прямо впливає на їх сприйняття і їх ретрансляцію на широку аудиторію. Розглянемо це на прикладі метафори – переносного слововживання на основі подібності явищ, об'єктів, процесів.

Метафору бачимо вже в самопредставленні спільноти. Так, логотип містить латинський вислів *Ignis vincit tenebris* (вогонь перемагає темряву), що символізує боротьбу світла і темряви, добра зі злом і є наскрізним у дописах різної тематики, подеколи конкретизуючись у метафорі боротьби саме з російським злом: *«Дякуємо авторам дружніх каналів та журналістам професійних медіа, що інформаційно підтримують нашу діяльність. Дякуємо, що цитуєте і поширюєте наше полум'я, що долає темряву»*. Назва спільноти постає як метафора інформаційного напалму. Напалм – це, буквально, легкозаймиста речовина, розроблена і вживана як зброя. Тож "інформаційний напалм" постає як інформаційна зброя, як іскра, з якої здатне розгорітися велике полум'я: *«Крапля "напалма" у потрібний час у поєднанні з "вітром", який роблять наші друзі та читачі, здатна зробити гарне полум'я, що долає темряву»*.

Метафоричність притаманна мовленню аналізованого телеграм-каналу загалом. Можна виділити такі функційні типи метафор: концептуальні метафори, метафори-характеристики, метафори як засіб комічного, образні метафори.

Концептуальна метафора постає як мисленнєва, а не мовленнєва форма. До таких метафор належать, до прикладу, метафора боротьби як стійкості (*Рук не опускаємо, але й не піднімаємо. Не здаємося, тримаємо на рівні свій фокус прицілу. Бо мають гинути вороги, а не ми, і не наші побратими. І що більше буде нас, то легшою буде спільна ноша, добро переможе*), метафора мобілізованості на противагу тилу «фізіологічним» цінностям (*Бо поки в тилу країни буде більше реклами якогось фастфуда, лотерей, засобів від запору чи запрошень повій танцювати за 2-3 тис доларів, то війна не буде зупинятись*), метафора пам'яті як життя у протиставленні ритуалізованим хвилинам мовчання (*Після сотен і тисяч хвилин мовчання, які перетворились у формальний ритуал з каналів та телеекранів ... до віку, скільки нам відміряно, будемо згадувати братів. Не лише хвилиною мовчання в ефірах, а у снах, у фільмах, розповідях, піснях...*), метафора «занепокоєності» як товару в міжнародних відносинах (*Заморожені російські активи – передати Україні, зброю з американських і європейських складів – передати Україні, "глибоке занепокоєння" – залишити на складах у США та ЄС або передати на склади Угорщині*).

Метафори-характеристики описують ворога, не-союзника, внутрішніх ворогів.

Наприклад, путіна, який напередодні параду заявив про свою дистанційну участь, представлено через усталену номінацію «бункерний дід» і через зневажливу гру зі значеннями варваризму «камінгаут», що прочитується як 'вийти' (ситуація може *вийти* з-під контролю, тому путін

виходить з участі) і як 'відкрито заявити про свою сексуальну орієнтацію': «Бункерний дід вирішив не ризикувати, бо ситуація на параді може вийти з-під контролю. Після такого камінгауту решта лідерів країн, які зголосилися приїхати на Червону площу, мають наслідувати приклад Вучича та Фіцо і піти на лікарняні». Негативної метафоризації зазнають Z-блогери (I відкрилися ворота пекла і жаба з гадюкою почали свою останню битву: відомий Z-блогер *Fighterbomber* (Ілля Туманов) розповів про «стрілу» з іншим Z-блогером, а той не прийшов, що викликало неконтрольований речовий метеоризм у Туманова ... Шкода, що ці "Пушкіни і Дантеси" обмежились виключно словниковою дуеллю, яка поки не призвела до 200/300х, а обидва зараз у стані 500х»), російська делегація на українсько-російських переговорах у Стамбулі (мінйони), "нештатний тест" Путіна – Кабаєв, Дмитрій Медведєв (після смерті Жириновського вирішив зайняти його почесне місце глашатаю скомороха Кремля), шавки групи «Aid» тощо.

До не-союзників потрапив, зокрема, Трамп, якого представлено через такі метафоричні описи: *дегенерат*, *клоун*, *дід Трамп*, «рудий дід покиває гривовою і скаже, що бачить і вірить, що Путін не буде йому брехати».

Викривальними щодо внутрішніх ворогів є метафори «*проросійські щури*», «*бо не так страшні московські воші, як їх колаборація з місцевими гнидами*» та інші.

На метафорі як засобі комічного вибудовується гумор, іронія, сарказм, парадокс.

Приклади гумористичних метафор: «*А чого одразу "атака ВСУ"?* Звичайна репетиція ФСБ до "параду на 9 травня" ... Треба ждесь тренуватися», «*Якась дискримінація самокатів шириться Росією*», «*Ой не факт, що "салют" буде тривати тільки 10 хвилин*» (як коментар до новини в росмедіа про початок і тривалість салюту), «*В Татарстані на заводі КамАЗ сьогодні також обирають нового Папу [на світлині чорний дим]. Чекаємо результати голосування...*».

Приклади іронічно-саркастичних метафор: «*На місця зборки російських шахедів в Алабугу знову завітали добрі дрони*», «*У відповідь на спробу Путіна в односторонньому порядку нав'язати вигідне для нього "перемир'я" на 8-9 травня, щоб українські дрони не "вітали" Москву, можна зробити хід конем*», «*Фіцо не вдалося відпроситись у Путіна на лікарняний і йому дали команду з Кремля зайняти традиційну колінно-ліктюву стійку та таякати в бік Києва*».

Парадокс вибудовується як висміювання новомови: «*МО РФ заявило, нібито вибухи на 51 арсеналі сталися через "порушення заходів безпеки"*», «*Росіяни часто практикують "збиття" не тільки засобами ППО, але і наземними об'єктами*».

Серед комічних метафор є ті, що стали загальнономовними неологізмами воєнного часу: *«Чекаємо коли "Барс" ["розумна ракета"] долетить до складів поблизу Барсово ... і там знову буде "квітнути бавовна"»*, *«В Новоросійську сьогодні почалась репетиція "шашичного перемир'я"»*, *«Міністерство нападу РФ вранці заявило ...»*.

Є в мовленні дописів спільноти і суто естетичні метафори, що можна трактувати як типову національну рису українців – цінність прекрасного як такого: *«В регіонах, де Росія десятиліттями сіяла свою пропаганду та антиукраїнські настрої»*, *«І так кувався характер та незламність кожного, хто жив на Донбасі та не зрадив Україну»*, *«Не зламались і не стали пливти за течією з сірою масою»*, *«Піхотинці першими йдуть крізь вогонь та пекло війни»*, *«Випадкові події та саботаж агентів на місцях зможуть зірвати "симфонію", яку Москва планує розіграти як по нотах»*, *«Титанами, які несуть на своїх плечах найбільший тягар війни»*.

Кожен вид метафори виконує важливу функцію в аналізованому матеріалі: концептуальні метафори – світоглядну функцію, метафори-характеристики – викривальну (відповідає заявленій місії спільноти), метафори як засіб комічного – життєствердну (гумор як те, що дає сили в темні часи) і викривальну функції (іронія, сарказм, парадокс), образні метафори – естетичну функцію.

Як висновок, можна стверджувати, що відповідно до своєї місії Міжнародна розвідувальна спільнота InformNapalm не обмежується викривальним денотативним змістом самих досліджень, але й послідовно та виразно вибудовує яскраве конотативне поле повідомлень, транслуючи на широку аудиторію суто український погляд. Таким чином, osint-дослідження постають як суб'єктивно маркований тип першоджерел, що виконує на світовому рівні роль інформаційної зброї, контрпропаганди проти російської дезінформації та фейків.

Список використаної літератури та джерел

1. InformNapalm. URL: <https://t.me/informnapalm> (дата звернення: 20.05.2025).
2. International Volunteer Community InformNapalm. URL: <https://informnapalm.org/ua/about-us/> (дата звернення: 20.05.2025).
3. Telegram channels and groups analytics. URL: <https://tgstat.ru/en/analytics> (дата звернення: 20.05.2025).